

KRZYSZTOF KORZENIEWSKI

AFGANISTAN

GDZIE REGUŁA JEST BRAK REGUŁ

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

 DIALOG

KRZYSZTOF KORZENIEWSKI

AFGANISTAN

GDZIE REGUŁĄ JEST BRAK REGUŁ

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

Wydawnictwo Akademickie

Redakcja i korekta:

Jacek Obrębowski

Opracowanie kartograficzne map:

Jarosław Talacha

Skład, łamanie i projekt okładki:

Jacek Obrębowski

Opracowanie słownika dari i paszto:

Krzysztof Korzeniewski

W książce i na okładce wykorzystano zdjęcia ze zbiorów Autora

© Copyright by Krzysztof Korzeniewski & Wydawnictwo Akademickie

DIALOG 2006

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

ISBN (ePub) 978-83-8002-256-0

ISBN (Mobi) 978-83-8002-260-7

ppłk dr n. med. Krzysztof Korzeniewski

Wojskowy Instytut Medyczny

Zakład Medycyny Morskiej i Tropikalnej

81-103 Gdynia 3, ul. Grudzińskiego 4

e-mail: kktropmed@wp.pl

Wydawnictwo Akademickie DIALOG

00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/218

tel./fax 022 620 87 03

e-mail: redakcja@wydawnictwodialog.pl

www.wydawnictwodialog.pl

Skład wersji elektronicznej:

[Virtualo Sp. z o.o.](#)

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

Spis treści

- [O autorze](#)
- [Wstęp](#)
- [Rozdział 1. Historia Afganistanu](#)
 - Czasy starożytne
 - Czasy średniowieczne
 - Czasy nowożytne
 - Radziecka okupacja i wojna domowa
 - Talibowie
 - Al-Kaida
 - Enduring Freedom
 - Udział Polaków w Enduring Freedom
 - ISAF
 - [Struktura ISAF:](#)
 - [Zadania ISAF:](#)
 - Droga ku demokracji
- [Rozdział 2. Geneza konfliktu afgańskiego](#)
 - Osama bin Laden
 - Amerykańska walka dobra ze złem
- [Rozdział 3. Afganistan – informacje ogólne](#)
 - Położenie i główne regiony geograficzne kraju
 - Podział administracyjny kraju
 - Środowisko naturalne
 - Klimat
 - Gospodarka
 - Struktura demograficzna społeczeństwa
 - Inne dane demograficzne (lipiec 2005 r.):

- Grupy etniczne
- Języki
- Grupy wyznaniowe
- Rozdział 4. Islam – podstawowe pojęcia
 - Pięć muzułmańskich dogmatów wiary
 - - Allah
 - Mahomet (Muhammad)
 - Koran
 - Sunna
 - Pięć filarów wiary
 - Odłamy religijne w islamie
 - Dżihad
 - Kalendarz muzułmański
 - Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna
 - Miesiące kalendarza muzułmańskiego
 - Święta w islamie
 - Wskazówki dotyczące zachowania wobec do ludności muzułmańskiej w Afganistanie
- Rozdział 5. Informacje na temat zagrożeń zdrowotnych dla wyjeżdżających do Afganistanu
 - Choroby infekcyjne
 - Choroby transmisyjne
 - Choroby przenoszone drogą pokarmową
 - Choroby przenoszone drogą oddechową
 - Choroby wieku dziecięcego podlegające kalendarzowi szczepień
 - Choroby przenoszone drogą płciową
 - Czynniki środowiskowe
 - Działanie wysokiej temperatury

- Działanie niskiej temperatury
- Warunki wysokogórskie
- Wiatr, piasek, pył
- Fauna i flora
 - Choroby odzwierzęce
 - Jadowite gady
 - Jadowite i niejadowite stawonogi
 - Rośliny trujące
 - Obrażenia ciała
- Rozdział 6. Języki dari i paszto
 - Język dari – podstawowe zwroty i wyrażenia
 - Język paszto – podstawowe zwroty i wyrażenia
- Rozdział 7. Słowniczek terminów orientalnych
- Bibliografia
- Zdjęcia Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna
- Mapy

Wszystkie rozdziały dostępne w pełnej wersji książki

O autorze

Krzysztof Korzeniewski jest adiunktem Zakładu Medycyny Morskiej i Tropikalnej Wojskowego Instytutu Medycznego w Gdyni. Od wielu lat zajmuje się zagrożeniami zdrowotnymi występującymi w klimacie gorącym, w strefie działań wojennych, ze szczególnym uwzględnieniem krajów Bliskiego Wschodu i Azji Centralnej. Jego zainteresowania wykraczają poza ramy medyczne, obejmując całokształt problematyki geopolitycznej, historycznej, kulturowej i religijnej wyżej wymienionych regionów świata.

W latach 1999–2000 i 2001–2002 był uczestnikiem misji pokojowych ONZ na Bliskim Wschodzie, gdzie pełnił obowiązki oficera medycznego i oficera do spraw humanitarnych. W 2004 roku był lekarzem Grupy Zabezpieczenia Medycznego (Polskiego Szpitala Polowego) Wielonarodowej Dywizji Centrum – Południe w Iraku, w ramach misji stabilizacyjnej Iraqi Freedom. W 2005 roku był oficerem medycznym misji stabilizacyjnej Enduring Freedom w Afganistanie, pełniąc obowiązki lekarza Polskiego Kontyngentu Wojskowego oraz specjalisty dermatologa w 249th General Hospital U.S. Army w Bagram.

Jest specjalistą w dziedzinie medycyny tropikalnej, epidemiologii oraz dermatologii i wenerologii.

Wstęp

Konflikt afgański toczący się z dala od granic Europy i Ameryki tylko z pozoru nie dotyka społeczności międzynarodowej krajów wysoko uprzemysłowionych. W rzeczywistości, w dobie współczesnej globalizacji, swobodny przepływ ludzi, informacji i technologii powoduje, że zagrożenia zapomnianego przez ludzi i historię środkowoazjatyckiego kraju pojawiają się w domu każdego, kto włączy radio, telewizor, przeczyta gazetę, aby dowiedzieć się, co się dzieje na świecie.

Afganistan jest krajem niezwykle różnorodnym. Różnorodność etniczna i religijna jego mieszkańców powoduje, że działania wojenne i niepokoje społeczne wydają się nie mieć końca. Wieloetniczny charakter kraju sprzyja narastaniu konfliktów oraz utrudnia integrację pomiędzy poszczególnymi grupami narodowościowymi. Na problemy związane z wprowadzeniem ładu społecznego niewątpliwie wpływ mają podziały religijne oraz odrębności językowe poszczególnych grup etnicznych.

Ważny jest również brak swobody komunikacyjnej pomiędzy ludnością zamieszkującą różne regiony Afganistanu, na co wpływ ma przede wszystkim ukształtowanie terenu, stanowiące naturalną barierę oddzielającą poszczególne krainy geograficzne państwa, którego 80% powierzchni stanowią góry i wyżyny.

Na brak stabilnej sytuacji wewnętrznej wpływa również położenie geopolityczne. Afganistan, znajdując się w centrum zainteresowania obcych mocarstw, jest systematycznie penetrowany, będąc w strefie wpływów raz jednych, raz drugich. Jeśli nie Brytyjczycy, to Rosjanie, jeśli nie oni to kolejni, którzy chcą mieć patent na panowanie nad światem. W ten sposób kraj i jego ludzie, którzy chcieliby zaznać spokoju, żyć bez traumatycznych wspomnień, poczuć się bezpiecznie, mogą sobie o tym tylko pomarzyć. W ciągu burzliwych dziesięcioleci kraj przechodził kolejne przemiany ustrojowe, od monarchii Zahir Szaha, republiki świeckiej Dauda, władzy komunistów, przez republikę muzułmańską mudżahedinów, po państwo teokratyczne talibów. Afgańczycy nie dali się okiełznać kolejnym najeźdźcom, okupującym afgańską ziemię na przestrzeni ostatnich lat. Potrafili skutecznie rozprawić się z wrogami. A jednak zbiorowa solidarność wobec wspólnego wroga nie potrafiła przekształcić się w poczucie wspólnoty narodowej. Kiedy okupant został przepędzony, rozpoczynały się bratobójcze wojny etniczne i religijne, wojny o władzę. Obecna sytuacja kraju tylko z pozoru przypomina stabilizację. Po opuszczeniu Afganistanu przez międzynarodową koalicję Enduring Freedom i ISAF niechybnie doszłoby do nowego konfliktu zbrojnego. Gdzie jest koniec tego szaleństwa? Co stanowi o tym, że ten kraj i jego ludzie nie poddają się żadnemu logicznemu rozumowaniu? Duma i honor, przynależność plemienna ważniejsza niż ogólnonarodowe dobro powodują, że niezwykle trudno jest zaprowadzić tu ład i porządek, zapewnić bezpieczeństwo jego mieszkańcom.

Trwająca od kilku dekad wojna doprowadziła Afganistan na skraj cywilizacyjnej przepaści. Setki tysięcy zabitych, miliony uchodźców, zniszczona infrastruktura kraju.

Cierpienia tych, którzy pozostali sprawiają, że dzisiaj Afgańczycy nie mają już nic do stracenia. Jediną ich szansą na powrót do normalności jest pokojowe współistnienie w etnicznym tyglu. W afgańskim społeczeństwie nie sprawdził się ani komunizm, ani islamski fundamentalizm. Wynika z tego, że demokracja jest jedyną formą, która ma szansę powodzenia. Kolejna wojna, wprowadzanie zasad szariat, prawa koranicznego cofającego ludność w epokę średniowiecza, nie są żadnym rozwiązaniem. Spowodują jedynie chaos i kolejną falę cierpienia. Afgańczycy nie mają żadnej drogi odwrotu, nie mają dokąd pójść. Jeśli nie stworzą społeczeństwa obywatelskiego, pogrążą się w cywilizacyjnym niebycie na długie lata. Afganistan z rozwiniętym biznesem narkotykowym, z kryjówkami, w których schronili się ludzie odpowiedzialni za największe zamachy terrorystyczne ostatnich lat, z niszczeniem dziedzictwa kultury światowej, z łamaniem praw człowieka, w chwili obecnej jest postrzegany jako kraj nieprzewidywalny, kraj, w którym regułą jest brak reguł. Wszystkie te czynniki skazują Afganistan na izolację na arenie międzynarodowej, na którą w dłuższej perspektywie nie może sobie pozwolić. Kraj pozbawiony bogactw naturalnych, z niewielkim procentem ziemi uprawnej, z częstymi klęskami żywiołowymi, nie jest w stanie funkcjonować bez pomocy z zewnątrz. Na narkobiznesie bogaci się tylko wąska grupa ludzi, natomiast przeważająca część afgańskiego społeczeństwa żyje w przerażającej nędzy. Bez międzynarodowej pomocy humanitarnej Afgańczycy sami sobie nie poradzą. Istotnym problemem jest jednak to, czy pomoc ta będzie bezinteresowna. Od czasów starożytnych Afganistan albo był podbijany albo stanowił czyjąś strefę wpływów. W historii nowożytnej swoje imperialne interesy miały tu Wielka Brytania i Rosja. W chwili obecnej bezsprzecznie największy wpływ na politykę wewnętrzną kraju mają Pakistan i Stany Zjednoczone. Dla rządu w Islamabadzie ciągle żywy jest problem Pasztunistanu i dążenia separatystyczne społeczności pasztuńskiej. Waszyngton z kolei doskonale zdaje sobie sprawę, jak ważne są surowce energetyczne dla największego mocarstwa przemysłowego na świecie. Budowa i kontrola rurociągów, którymi popłynie ropa i gaz ze złóż w Turkmenistanie właśnie przez Afganistan, czyni ten kraj ważnym punktem strategicznym w Azji Centralnej. W związku z wydarzeniami, jakie miały miejsce w Nowym Jorku i Waszyngtonie we wrześniu 2001 roku oraz z szybką interwencją sił koalicyjnych w ramach operacji Enduring Freedom, państwo afgańskie znajduje się w chwili obecnej w centrum uwagi międzynarodowej opinii publicznej. To stwarza szansę na normalizację życia politycznego i gospodarczego kraju, którego mieszkańcy od tylu już lat nie mogą zaznać spokoju i wrócić do normalnego życia. Oczywiście do powrotu Afganistanu na arenę międzynarodową będzie mogło dojść tylko wtedy, gdy światowe mocarstwa pomogą Afgańczykom wyjść z kryzysu oraz zaprowadzić ład i porządek w kraju ogarniętym powojennym chaosem. Jeśli nie, czas wojny może nie mieć tu końca przez najbliższe dziesiątki lat.

Rozdział 1 **Historia Afganistanu**

Rejon dzisiejszego Afganistanu, mimo że trudno dostępny ze względu na górzysty charakter terenu, od czasów prehistorycznych miał duże znaczenie strategiczne. Tędy przebiegały ważne szlaki komunikacyjne i handlowe, które łączyły ziemie afgańskie z krajami Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Wśród nich najważniejszy był Jedwabny Szlak, który znajdował się w centrum zainteresowania wielkich mocarstw. Poprzez stałą penetrację obcych państw dochodziło do mieszania się różnych kultur, języków, religii. Historia Afganistanu na przestrzeni wieków była i jest znaczone śladami licznych wojen, agresji i przemocy.

Czasy starożytne

Okolo 2000 lat p.n.e. na tereny Afganistanu zaczęły napływać ludy indoirañskie, których potomkami są dzisiejsi Pasztunowie i Tadżycy. Część z ówczesnych plemion aryjskich (Ariów) osiedliła się w dolinach Hindukuszu, część zaś na Wyżynie Irańskiej i w dorzeczu Indusu. To za ich czasów, w miejscu, gdzie dzisiaj jest położony Kabul, powstał duży ośrodek miejski. W połowie VI wieku p.n.e. tereny afgańskie zostały podbite przez króla Persji Dariusza I Wielkiego i weszły w skład imperium Achemenidów. Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna Utworzono na nich wschodnie satrapie, które płaciły daniny królowi perskiemu oraz wystawiały pododdziały wojowników biorących udział w wyprawach wojennych na rzecz Persji. Perscy władcy musieli jednak borykać się z ciągłymi rebeliami, do których dochodziło w okolicach dzisiejszego Kandaharu i Kwetty.

W IV wieku p.n.e. imperium Achemenidów zostało rozbite przez armię Aleksandra Macedońskiego, zwanego Wielkim, który dotarł na tereny dzisiejszego Afganistanu w 329 roku p.n.e. Na podbitych ziemiach, które przez następne stulecia znalazły się w zasięgu kultury greckiej, założył szereg obozów wojskowych, które dały początek przyszłym ośrodkom miejskim, istniejącym współcześnie (Aleksandria Arion – obecnie Herat, Aleksandria Acharosia – Kandahar, Aleksandria Antiochia – Termez). Po śmierci Aleksandra Wielkiego w 323 roku p.n.e. północ i zachód dzisiejszego Afganistanu znalazła się pod panowaniem greckich Seleucydów, spadkobierców potęgi macedońskiego władcy, z kolei wschód i południe (z Kabulem i Kandaharem) weszły w skład cesarstwa indyjskich Maurjów. Za panowania cesarza Aśoki, w połowie III wieku p.n.e. z Indii na ziemie afgańskie zaczął przenikać buddyzm. Okolo 250 roku p.n.e. jedna z seleucydzkich satrapii (Baktria) przekształciła się w niezależne państwo, które na południe od Hindukuszu i w północnych Indiach krzewiło kulturę grecko-baktryjską. W latach 170–160 p.n.e. znaczną część Afganistanu opanowali Partowie.

W I wieku n.e. plemiona Yuezhi – potomkowie irańskich ludów koczowniczych – utworzyły państwo Kuszanów, które rozciągając się w Azji Centralnej przez Afganistan i Indie, stało się jednym z największych imperiów ówczesnego świata. W tym czasie nastąpił szybki rozwój gospodarczy i kulturalny regionu. Powstały wielkie kanały irygacyjne, rozwijał się handel wzdłuż Jedwabnego Szlaku i drogi morskiej z Chin do Indii, a stamtąd do Aleksandrii i Rzymu. W czasach Kuszanów, na terenach Afganistanu wiodącą religią był buddyzm. Najważniejszymi ośrodkami kultu religijnego były Bamjan, Hadda, Guldara, gdzie powstawały liczne świątynie i stupy buddyjskie. Imperium Kuszanów od III wieku n.e. zaczęło rozpadać się na wiele niezależnych księstw, które stopniowo ulegały sąsiednim mocarstwom, głównie perskim Sasanidom.

Czasy średniowieczne

W VII wieku na mapie Afganistanu pojawiła się nowa światowa potęga, Arabowie, którzy najpierw pokonali w kilku bitwach Sasanidów, by następnie rozpocząć swoją ekspansję na wschód. Na początku VIII wieku przyłączyli do swojego imperium zachodnią część Afganistanu (Chorasan). We wschodniej części kraju (prowincja Kabul) w tym czasie nadal rządzili Hindu-Szahowie, spadkobiercy Kuszanów, którzy ulegli stopniowej islamizacji w okresie panowania Ghaznawidów. Z kolei na północy Afganistanu największymi rządy (przyniosły wersja dyktora Sana) Samanidów (874–999), wywodzących się z irańskiej szlachty. Ich stolica, Bucharra (dzisiejszy Uzbekistan), stała się wówczas ważnym ośrodkiem naukowym i kulturalnym Azji Centralnej.

Wielki rozwój Afganistanu nastąpił za panowania dynastii Ghaznawidów (977–1186), wywodzących się z tureckich gulamów (żołnierzy niewolników). Największy spośród ghaznawidzkich władców, Mahmud (997–1030) uczynił z kraju regionalne imperium, ze stolicą w Ghazni. Nie tylko zjednoczył całe afgańskie terytorium, ale powiększył swoje państwo o część ziem sąsiedniego Iranu, Chorezmu i Indii. Po śmierci Mahmuda imperium Ghaznawidów zaczęło się chylić ku upadkowi. Ostatecznie zostało podbite przez byłych wasali, Ghorydów, którzy kontrolowali terytorium Afganistanu aż do XIII wieku, kiedy kres ich dynastii położył najazd Mongołów pod wodzą Czyngischana (1206–1227). Większość kraju została spustoszona i zniszczona, pozostając pod kontrolą mongolskich władców do XIV wieku. Mongołowie stosowali politykę spalonej ziemi, zniszczyli większość afgańskich miast oraz system irygacyjny, który zapewniał Afgańczykom dobre plony. Ich głównymi bazami wojskowymi były Kabul i Ghazni, skąd wyruszali na podbój Indii. Po śmierci Czyngis-chana jego imperium zostało podzielone, a Afganistan stał się jedną z prowincji wielkiego państwa Ilchanidów (sprawujących władzę w Persji), zarządzaną przez lokalną dynastię Kartów, ze stolicą w Heracie. Kres ich panowaniu położył Timur, który podbił Afganistan i uczynił z niego swoją bazę wypadową do najazdu na Indie. Po śmierci Timura w 1405 roku Afganistan został podzielony

między jego synów. Kabul, Kandahar i Ghazni przypadł w udziale Pir Mohammadowi, a Chorasana ze stolicą w Heracie – Szah Ruhowi. Rządy potomków Timura wprowadziły pewne ożywienie gospodarcze, odbudowano infrastrukturę zniszczoną w okresie panowania Mongołów.

Pod koniec XV wieku ziemiom afgańskim zaczęli zagrażać najeźdźcy z północy, Uzbeki z dynastii Szajbanidów, którzy zajęli Chorasana. Dalszą ich ekspansję zahamowała inna potęga Azji Centralnej, Persja. Persowie z dynastii Safawidów pokonali Uzbeków i przyłączyli zachodnie prowincje Afganistanu do swojego imperium. Podczas kiedy część zachodnia znajdowała się pod panowaniem perskim, na wschodzie wzrastało znaczenie plemion afgańskich. W XV wieku zamieszkiwali oni prowincje Kabulu i Kandaharu. Władcy afgańskiego plemienia Lodi zasiadali w tym czasie na tronie w Delhi. Zostali pobici przez potomka Timura, Babura, który uciekając przed Uzbekami z rodzinnej Fergany w 1504 roku, osiadł w Afganistanie, wybrawszy Kabul na stolicę swojego nowego państwa. Stąd wyruszył w zwycięski marsz w kierunku Indii, gdzie w bitwie pod Panipatem w 1526 roku pokonał afgańskiego sułtana z Delhi, Ibrahima Lodiego. Zwycięstwem tym Babur rozpoczął panowanie w Indiach, dając początek dynastii Mogołów, których imperium rozciągało się od Kandaharu na zachodzie po Bengal na wschodzie. W połowie XVI wieku Afganom udało się jeszcze raz odzyskać władzę w Indiach, ale był to zaledwie krótki epizod w historii.

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

Czasy nowożytne

Do XVIII wieku terytorium Afganistanu było podzielone pomiędzy trzy ówczesne mocarstwa: perskich Safawidów (Herat, później również Kandahar), Mogołów (Kabul) i Uzbeków (Balch). Ich władza nie sięgała jednak w głąb rejonów górzystych, gdzie niepodzielnie panowali afgańscy wodzowie plemienni. Plemiona afgańskie coraz bardziej rosły w siłę, by ostatecznie sięgnąć po władzę nad całym krajem.

Sposobność ku temu nadarzyła się w 1747 roku, po śmierci perskiego władcy Nadir Chana, kiedy wielkie imperium Safawidów zaczęło chylić się ku upadkowi. Trzon perskiej armii stanowili wówczas Afgańczycy, członkowie pasztuńskiego plemienia Abdali. Wykorzystując chaos w imperium po śmierci władcy, ogłosili oni niepodległość Afganistanu. Wyboru szacha, głowy państwa, dokonała międzyplemienna Wielka Rada, Loja Dżirga. Szachem został wybrany Ahmad Chan (1747–1773) z rodu Sadozaj, który przyjął tytuł *Durr-e Durrana* (perła pereł). Plemię Abdali z kolei przyjęło nazwę Durrani. Od tego momentu po raz pierwszy w historii Afganistan zaczął funkcjonować na scenie politycznej jako samodzielne, niezależne państwo, z królem (szachem) na czele. Stolicą kraju stał się Kandahar, zwany wówczas Ahmadszahi. Ahmad Szah Durrani objął swoim zwierzchnictwem nie tylko tereny zamieszkałe przez plemiona afgańskie, ale również przez Uzbeków, Hazarów, Turkmenów i Beludżów. Stworzył wielkie państwo, rozciągające się od Chorasana na

zachodzie po Pendżab i Kaszmir na wschodzie, Amu-darię na północy i Beludżystan na południu. Państwo to było jednak słabe, oparte na federacji plemion, od których szach był w dużym stopniu zależny. Władza w Afganistanie znajdowała się w tym czasie niepodzielnie w rękach plemion pasztuńskich.

Paszunowie, społeczność w dużym stopniu koczownicza, oparta na wspólnocie plemiennej, funkcjonowali poprzez instytucję *hamsaja*, która odnosiła się zarówno do całej społeczności plemiennej, jak i do pojedynczych jej członków. Opierała się na układzie pana (patrona) i podległego klienta (niektórzy autorzy określają ten układ mianem klientelizmu), w którym obie strony zobowiązywały się do przestrzegania określonych zasad. Klientela zapewniała swojemu patronowi odpowiednią pozycję materialną, a tym samym społeczną. Patron zaś był zobowiązany do zapewnienia swoim klientom bezpieczeństwa, ochrony przed przemocą. W dzisiejszych czasach, taka forma relacji przypomina nieco układ między mafią a zamożną osobą płacącą dobrowolnie haracz za poczucie bezpieczeństwa, ale kilka wieków temu na gruncie afgańskim, w sytuacji, kiedy jedynym prawem było prawo silniejszego, pozostawanie bez opieki protektora i liczenie wyłącznie na siebie było nie do pomyślenia. Klientelizm funkcjonował w Afganistanie oficjalnie i stanowił pewnego rodzaju tradycję przechodzącą na następne pokolenia. Tak więc plemiona silniejsze miały obowiązek bronić słabszych, jeśli te znajdowały się z nimi w układzie *hamsaja*. Również organizacja państwa afgańskiego w czasach Ahmada Szaha opierała się na instytucji *hamsaja*. Najważniejszymi jednostkami administracyjnymi państwa afgańskiego były prowincje. Prowincje niepasztuńskie znajdowały się pod bezpośrednią kontrolą szacha, sprawowaną przez podległego mu namiestnika (*hakima*). Prowincje pasztuńskie znajdowały się we władaniu chanów, którzy reprezentowali interesy swoich plemion i rodów. Do najważniejszych dostojników na dworze szacha należeli: wezyr, kontrolujący wszystkich urzędników państwowych, wysoki dywan, zarządzający finansami państwa, wielki koniuszy, odpowiadający za stajnie szacha, juczny transport i pastwiska, a także za pocztę i system informacji. Władza szacha była ograniczona i zależała w dużym stopniu od poparcia i siły militarnej pasztuńskich chanów.

Ahmad Szah, uważany za ojca narodu afgańskiego, zmarł w 1773 roku. Po jego śmierci doszło do wybuchu wojny domowej, która doprowadziła do powstania czterech niezależnych księstw: Kabulu, Kandaharu, Peszawaru i Heratu. Afganistan stopniowo zaczął tracić podbite wcześniej ziemie. Niezależność uzyskały Pendżab, Kaszmir, część Beludżystanu, Sindh, Balch i część Turkiestanu. Afgańskie księstwa zostały ponownie zjednoczone przez Dost Mohammada Chana, który w 1826 roku opanował wschodni Afganistan, stopniowo zwiększając swoją władzę na pozostałych obszarach. Za jego panowania o kontrolę nad Afganistanem zaczęły rywalizować Wielka Brytania i Rosja. Dost Mohammad Chan przyjął tytuł emira, zreorganizował armię, widząc ówczesne potrzeby kraju, zaczął wprowadzać reformy zmierzające do umocnienia afgańskiej państwowości. Brytyjczycy, widząc rosnące wpływy Dost

Mohammada w Indiach oraz obawiając się coraz silniejszej pozycji Rosji w Azji Centralnej, zaatakowali Afganistan w 1838 roku, wywołując pierwszą wojnę brytyjsko-afgańską. Rok później zdobyli Kandahar i Kabul, detronizując Dost Mohammada Chana, i osadzając na tronie swojego faworyta Szaha Szudzę (1839–1842). Silny opór Pasztunów, nieustający mimo ponoszonych przez nich klęsk, spowodował wycofanie się Brytyjczyków z Afganistanu i rezygnację z terytorialnych zdobyczy. Na tron w 1843 roku ponownie powrócił Dost Mohammad. Afganistan otoczony przez dwa mocarstwa walczące o strefy wpływów, dodatkowo atakowany od zachodu przez Persów, z trudem bronił swojej niepodległości i jedności narodowej. Wojny domowe i walki z brytyjskim najeźdźcą doprowadziły do postępującego upadku i izolacji ekonomicznej kraju. Kontakty handlowe ze światem zewnętrznym utrzymywały wówczas jedynie trzy obce etnicznie grupy: Hindusi, Żydzi i Ormianie. W 1855 roku Dost Mohammad podpisuje porozumienie pokojowe z Indiami Brytyjskimi, ale już w cztery lata później Brytyjczycy odbijają Afgańczykom prowincję Beludżystan, wskutek czego Afganistan traci bezpowrotnie dostęp do morza. Po śmierci Dost Mohammada Chana w 1863 roku i krótkiej wojnie domowej, nowym władcą kraju został jeden z synów zmarłego emira, Szer Ali Chan (1863–1878), który podjął próby zreformowania i wzmocnienia państwa. Przerwała je jednak druga wojna brytyjsko-afgańska (1878–1880), w wyniku której Wielka Brytania nie tylko uzyskała pełną kontrolę nad polityką zagraniczną Afganistanu, ale również w dalszej konsekwencji, w 1893 roku zmusiła afgańskiego władcę do oddania Indiom Brytyjskim znacznego obszaru zamieszkiwanego przez Pasztunów (dzisiejszy północno-zachodni Pakistan) i uznania za granicę państwową tzw. linii Duranda (pokrywającej się ze współczesną granicą afgańsko-pakistańską). Zanim do tego doszło, w 1879 roku w Gondamak został podpisany traktat między Brytyjczykami a nowym emirem Afganistanu, Jaghubem Chanem, który zdetronizował swojego ojca, Szer Ali Chana. Konsekwencją tego traktatu było wyznaczenie strefy wpływów między Afganistanem a Indiami Brytyjskimi oraz rozdzielenie plemion pasztuńskich, co zapoczątkowało trwający do dnia dzisiejszego spór o przynależność państwową ziem zamieszkiwanych przez Pasztunów i idee utworzenia Pasztunistanu.

W 1880 roku emirem Afganistanu został Abdur Rahman Chan, wnuk Dost Mohammada, który podjął się obrony państwowości afgańskiej przed obcymi interwentami. Za cenę uznania linii Duranda udało mu się kontrolować kraj i utrzymać jego niepodległość. Ideologię swojej władzy oparł na islamie, w polityce zagranicznej stosował zasadę izolacjonizmu. Nie zgodził się na obecność obcych wojsk ani zagraniczne inwestycje na terytorium Afganistanu. Kiedy w innych krajach regionu zachodni inwestorzy budowali linie kolejowe i telegraficzne, Afganistan pozostawał bez tych atrybutów nowoczesności. Abdur Ramanowi, zwanemu Żelaznym od bezwzględnych rządów, które sprawował, udało się ujarzmić skłócone plemiona pasztuńskie, zorganizować centralną administrację oraz silną, regularną armię (przy wydatnej pomocy finansowej Brytyjczyków, którzy zrozumieli, że Afgańczyków nie

można zwyciężyć, ale można ich kupić i mieć przez to wpływ na politykę wewnętrzną kraju). Abdur Rahman przeprowadzał czystki etniczne wśród Hazarów i Uzbeków, przesiedlając ich na ziemie osadników pasztuńskich, aby w ten sposób osłabić jedność mniejszości. Utworzył tajną policję, która bezwzględnie rozprawiała się z przeciwnikami politycznymi. Dzięki kontroli państwa nad wymianą handlową (głównym towarem eksportowym Afganistanu były karakuły i słynne lazuryty, lapis lazuli, wydobywane do dnia dzisiejszego w prowincji Badachschan), zwiększał dochody skarbu państwa. Za jego panowania zostały wyznaczone ostateczne granice Afganistanu. Abdur Rahman Chan zmarł w 1901 roku, a tron objął jego syn Habibullah (1901–1919), który znacznie spowolnił i ograniczył reformy wprowadzane przez swojego ojca. W 1903 roku z wygnania powrócił do Afganistanu Mahmud Beg Tarzi, który został doradcą emira Habibullaha, mając znaczący wpływ na kształtowanie się ruchu na rzecz konstytucji (została przyjęta w 1923 roku) i reform społecznych oraz powstanie wykształconej elity Afgańczyków.

W 1907 roku w Sankt Petersburgu zostało zawarte porozumienie między Rosją a Wielką Brytanią o podziale stref wpływów w Azji Centralnej. Rosja złożyła deklarację, że nie ma żadnych roszczeń w stosunku do państwa afgańskiego. Porozumienie gwarantowało niepodległość Afganistanu, z jednoczesnym zastrzeżeniem brytyjskiej kontroli nad jego polityką zagraniczną.

Wybuch I wojny światowej zmienił sytuację polityczną Afganistanu. Rosja i Wielka Brytania, uwikłane w wojnę, zaczęły zabiegać o jego neutralność. Wśród inteligencji afgańskiej dominowały w tym czasie sympatie dla Niemiec i muzułmańskiej Turcji. Zaczęły narastać nastroje antybrytyjskie, potęgowane przez bractwa muzułmańskie. Mimo to emir Habibullah, przeciwny wojnie z Wielką Brytanią, w sierpniu 1914 roku ogłosił neutralność Afganistanu. W lutym 1919 roku Habibullah ginie z rąk zamachowca, a na tron zostaje wyniesiony jego syn, Amanullah (1919–1929), znany ze swoich antybrytyjskich poglądów. Wkrótce po przejściu władzy, w maju 1919 roku nowy emir ogłosił niepodległość Afganistanu oraz wypowiedział wojnę niewiernym. Przekraczając linię Duranda, wkroczył na tereny zamieszkiwane przez Pasztunów, co zapoczątkowało trzecią wojnę brytyjsko-afgańską. Efektem wystąpienia zbrojnego przeciw Brytyjczykom było odebranie im kontroli nad polityką zagraniczną państwa, a w sierpniu 1919 roku w Rawalpindi doszło do podpisania traktatu, którego efektem było uzyskanie przez Afganistan całkowitej niezależności. W dwa lata później dwustronne układy z Wielką Brytanią i Rosją Radziecką przypieczętowały niepodległość kraju. Amanullah (zmienił tytuł emira na padyszacha), wzorując się na doświadczeniach tureckich, z dużą energią zaczął wprowadzać postępowe reformy, które spotkały się z dużym oporem sił konserwatywnych, zwłaszcza duchowieństwa. Uchwalona w 1923 roku konstytucja przewidywała podział władzy na ustawodawczą, sądowniczą i wykonawczą. Prawo świeckie otrzymało rangę równą szariatowi, a rola duchowieństwa ograniczała się do funkcji religijnych i prawnych, bez jego udziału w sprawowaniu władzy. Radykalne reformy Amanullaha wprowadzane w iście

ekspresowym tempie okazały się jednak niemożliwe do zrealizowania. Opór starszyzny plemiennej i duchowieństwa był tak silny (powstania antykrólewskie przekształciły się z czasem w wojnę domową), że w styczniu 1929 roku Amanullah został zmuszony do abdykacji i ucieczki z kraju. Władzę przejmuje jego brat, Inajatullah, który jednak sprawuje ją tylko przez 3 dni, po czym również ucieka z kraju. Kolejne dziewięć miesięcy w historii Afganistanu to okres anarchii i krwawej wojny domowej. Władza w tym czasie trafia w ręce Tadżyka z Kohistanu, zwanego Bacza-je Saghao, czyli „syna nosiwody” (przybrał imię Habibullaha II Kalakaniego). Okres chaosu zostaje przerwany we wrześniu 1929 roku, kiedy przy wsparciu duchowieństwa na nowego króla zostaje wybrany Nadir Szah z pasztuńskiego rodu Mohammadzaj. Prowadzi on bardzo ostrożną politykę, przywracając do łask zarówno duchowieństwo, jak i starszyznę plemienną. Nowa konstytucja uchwalona w 1931 roku (obowiązywała do 1964 roku) przyznawała klerowi niemal całkowitą kontrolę na prawodawstwem afgańskim, z kolei wodzowie plemienni poprzez instytucję Wielkiej Rady (Loja Dżirga) mieli decydujący głos w sprawach politycznych i gospodarczych kraju. W 1930 roku wybucha powstanie reformatorów na rzecz powrotu Amanullaha na tron, zostaje jednak krwawo stłumione przez króla Nadir Szaha.

W 1933 roku Nadir Szah zostaje niespodziewanie zamordowany. Władzę po nim przejmuje syn, 19-letni Mohammad Zahir Szah (1933–1973). W rzeczywistości jednak, przez następne 20 lat krajem rządili regenci, stryjowie Zahir Szaha, Haszim Chan (1933–1946) i Szah Mahmud Chan (1946–1953). Lata 30. przynoszą stabilność w polityce wewnętrznej i aktywność Afganistanu na forum międzynarodowym. W 1934 roku Afganistan przystępuje do Ligi Narodów. Rozwija się współpraca zagraniczna z Niemcami, Japonią i Włochami. W czasie II wojny światowej Afganistan ogłasza neutralność. Brak pomocy zagranicznej prowadzi w tym czasie do zahamowania rozwoju gospodarczego kraju. W 1946 roku Afganistan zostaje członkiem ONZ. W sierpniu 1947 roku powstają dwa nowe państwa na politycznej mapie świata, Indie i Pakistan. Jeszcze przed ich utworzeniem władze afgańskie wysyłają notę do brytyjskiego gubernatora Indii oraz zainteresowanych stron, wzywającą do przeprowadzenia referendum na ziemiach zamieszkałych przez Pasztunów, którzy sami mieliby zdecydować, czy chcą zostać przyłączeni do Pakistanu czy Afganistanu. Propozycja została odrzucona przez władze Wielkiej Brytanii i przyszłego Pakistanu. Indie nie były przeciwne przeprowadzeniu referendum. Stosunki afgańsko-pakistańskie od samego początku stają się napięte. Afganistan na forum ONZ zgłasza weto w sprawie przyjęcia Pakistanu do tej organizacji. W 1949 roku parlament afgański nie uznaje tzw. linii Duranda i kwestionuje granicę z Pakistanem. W latach 1950–51 dochodzi do walk na terenach przygranicznych po stronie pakistańskiej. Walczące plemiona pasztuńskie domagają się przyłączenia do Afganistanu lub powstania niepodległego Pasztunistanu.

W 1953 roku dochodzi do bezkrwawego przewrotu pałacowego, w wyniku którego władzę w kraju – jako premier rządu – przejmuje kuzyn króla Zahir Szaha,

Mohammad Daud. Król nie zostaje zdetronizowany, utrzymując się na tronie jeszcze przez kolejnych 20 lat. W 1955 roku w Pakistanie dochodzi do kolejnych walk pomiędzy domagającymi się autonomii separatystami pasztuńskimi a pakistańską armią. Prowadzi to do zbrojnego konfliktu między obydwoma krajami i zamknięcia granicy na okres kilku miesięcy. Daud, chcąc unowocześnić gospodarkę kraju, podejmuje starania o pomoc finansową z USA. Nie otrzymując jej w zadowalającej wysokości, zwraca się o pomoc do ZSRR. Nie musi długo czekać. W latach 1955–56 Związek Radziecki przekazuje 100 milionów dolarów, dostarcza broń i modernizuje armię za kolejne 25 milionów dolarów. Afganistan odwiedza z oficjalną wizytą I sekretarz KC KPZR Chruszczow i premier ZSRR Bułganin. W 1956 roku Rosjanie budują wielką bazę lotniczą w Bagram, na północ od Kabulu. Amerykanie w tym czasie odmawiają swojej pomocy w kwestii reorganizacji i wyposażenia armii ze względu na interesy Pakistanu. Są skłonni udzielić pomocy militarnej w tworzeniu afgańskiej armii, jednak stawką ma być powstanie amerykańskich baz wojskowych na terenie Afganistanu. Rząd afgański natychmiast odrzuca tę propozycję. Dzięki umiejętnym staraniom o pożyczki z zagranicy, Afganistan w latach 50. staje się jednym z najlepiej dofinansowanych krajów azjatyckich. Ze względu na rosnący wpływ ZSRR na gospodarkę Afganistanu, obserwatorzy zagraniczni zaczęli nazywać Dauda Czerwonym Księżciem. Mohammad Daud w czasie swoich 10-letnich rządów (1953–1963) przeprowadził w kraju szereg reform społecznych, politycznych i obyczajowych. Najbardziej rewolucyjne zmiany dotyczyły zniesienia izolacji kobiet, tj. obowiązku ograniczenia kontaktów z mężczyznami do najbliższych krewnych, obowiązku noszenia zasłony zakrywającej włosy (*czadri*) lub całą sylwetkę (*burka*). Kobiety zostały dopuszczone do sprawowania funkcji społecznych, otworzono przed nimi nieograniczone możliwości podejmowania nauki i pracy. Daud, jak się należało spodziewać, został oskarżony przez kręgi religijne o wrogość wobec islamu. Do ustąpienia jego rządu doszło jednak na tle innego konfliktu. W 1961 roku atmosfera wokół Pasztunistanu uległa zaostrzeniu. Władze Afganistanu po raz kolejny domagały się przeprowadzenia referendum w sprawie przynależności Pasztunów w Pakistanie. Wojska afgańskie i pakistańskie zaczęły przygotowywać się do wojny. Pasztunowie pakistańscy wznieśli powstanie, które zostało stłumione przez siły zbrojne Pakistanu. Oba kraje zamknęły wzajemnie swoje placówki dyplomatyczne. Pakistan poszedł jeszcze dalej, zamykając granicę z Afganistanem i odcinając w ten sposób swojego sąsiada od zaopatrzenia. W Afganistanie doszło do kryzysu ekonomicznego, spowodowanego zamknięciem najtańszej drogi tranzytowej przez port w Karaczi. Premier Daud, będący zwolennikiem idei niepodległego Pasztunistanu, na skutek trwającego impasu, w 1963 roku podał się do dymisji. Nowym premierem Afganistanu mianowano Tadżyka, Mohammada Jusufa, wykładowcę fizyki na Uniwersytecie Kabulskim, byłego ministra przemysłu i górnictwa. Mimo że Daud wycofał się z bezpośredniego życia politycznego, jego wpływ na dalsze losy kraju był niepodważalny. Przedstawił on mianowicie królowi propozycje reform społeczno-

politycznych, mających na celu stworzenie państwa demokratycznego, opartego na konstytucji i rządach parlamentarnych. Propozycje Dauda zostały zaakceptowane i stanowiły pewnego rodzaju wytyczne dla nowego premiera, wyznaczając kierunki polityki jego rządu. Daud skupił się głównie na opracowaniu nowej konstytucji i ordynacji wyborczej. Nowa konstytucja przyjęta w 1964 roku zabraniała członkom rodziny królewskiej udziału w partiach politycznych oraz pełnienia funkcji premiera, ministra, członka parlamentu, sędziego Sądu Najwyższego. Daud, jako przedstawiciel rodziny królewskiej, przyjmując taką propozycję zmian konstytucyjnych, podcinał gałąź, na której sam siedział. Zwolennicy tego zapisu utrzymywali, że wykluczenie rodziny królewskiej z życia politycznego i przekazanie władzy w ręce elit wywodzących się spoza królewskiego rodu jest korzystne dla monarchii ze względu na to, że zwalnia ją w znaczący sposób z odpowiedzialności za sytuację polityczną i gospodarczą kraju. Wprawdzie proponowane zmiany w dalszym ciągu utrzymywały silną pozycję króla (mógł wprowadzić stan wyjątkowy), jednak zapis o odsunięciu królewskiego dworu od bezpośredniego rządzenia krajem budził jego naturalny sprzeciw. Zatwierdzenie nowej konstytucji było warunkiem rozpisania nowych wyborów do parlamentu afgańskiego. Te z kolei miały być poprzedzone utworzeniem partii politycznych, których członkowie mieliby się ubiegać o mandaty poselskie. Założenia o powstaniu partii nie zostały zrealizowane. Ze względu na ich brak, każdy z kandydatów do parlamentu sam finansował swoją kampanię wyborczą, co spowodowało, że wielu wykształconych mieszkańców kraju, nie posiadających zaplecza finansowego, nie mogło sobie pozwolić na wzięcie udziału w życiu politycznym. Wybory do dwuizbowego parlamentu przeprowadzone w 1965 roku spotkały się z niewielkim zainteresowaniem społeczeństwa (wzięło w nich udział zaledwie 15% ludności zdolnej do głosowania, a w niektórych rejonach wiejskich zaledwie 2%). Po raz pierwszy prawo głosu uzyskały kobiety. Odbyły się wybory do Izby Wyższej (Meszrano Dżirga) i Izby Niższej (Wolesi Dżirga). Już pierwsze sesje parlamentu pokazały, że demokratyzacja Afganistanu będzie przebiegała z olbrzymimi problemami, głównie za sprawą sił konserwatywnych, które nie były zainteresowane szerokim udziałem społeczeństwa w przemianach politycznych i gospodarczych kraju. Ich przeciwnikami politycznymi byli członkowie lewicowej Ludowo-Demokratycznej Partii Afganistanu (LDPA), założonej w styczniu 1965 roku. W afgańskim parlamencie stanowili oni niewielką, ale bardzo aktywną grupę. Główną sceną walki politycznej były jednak nie parlamentarne posiedzenia, ale ulice stolicy. Dochodziło do demonstracji i zamieszek ulicznych, nastąpiły zmiany w rządzie, również na stanowisku premiera (Haszim Majdwardwal 1965–1967). Coraz bardziej widoczna była słaba pozycja rządu na scenie politycznej, a król i jego rodzina, nie mogąc zajmować się bezpośrednio polityką kraju, coraz częściej wpływali na decyzje podejmowane przez konserwatywnych członków rządu i parlamentu. O słabości afgańskiego rządu może świadczyć chociażby fakt, że w latach 1963–73 dochodziło pięciokrotnie do zmiany premiera oraz siedmiokrotnie do zmian jego gabinetu. Rządy

przedstawicielskie, za jakimi opowiadał się Daud, za sprawą braku partii politycznych nie miały racji bytu. O losach kraju decydowała wąska grupa elit arystokracji afgańskiej i dworu królewskiego. Sytuacja ekonomiczna kraju systematycznie się pogarszała. Znaczna część pożyczek udzielanych przez zagranicę była przeznaczana na spłatę zaległych zobowiązań. Stan państwa uległ katastrofalnemu pogorszeniu szczególnie w latach 1969–72, kiedy kraj nawiedziła susza, a śmierć z głodu poniosło około pół miliona ludzi. Ogromne straty odnotowano wówczas w pogłowie bydła, głównie owiec karakułowych, stanowiących główne źródło dochodów państwa. Wybuch społeczny w kraju pogrążającym się w politycznym i gospodarczym chaosie był tylko kwestią czasu. Król Zahir Szah okazał się bezsilny wobec narastającego kryzysu.

Zamach stanu, który nastąpił 17 lipca 1973 roku, dla obserwatorów afgańskiej sceny politycznej nie był zaskoczeniem. Przywódcą zamachu był Mohammad Daud, który po dziesięciu latach wrócił do politycznej gry. Przewrót miał wybitnie bezkrwawy charakter (zginęło zaledwie kilka osób, w tym część na skutek nieszczęśliwych wypadków). Król Zahir Szah, który w tym czasie przebywał na leczeniu we Włoszech, pozostał tam na emigracji. Z pomocą armii, która opowiedziała się po stronie Dauda, w ciągu zaledwie jednej nocy opanowano najważniejsze punkty strategiczne stolicy, budynki rządowe, lotnisko międzynarodowe, budynki radia i poczty oraz domy potencjalnych przeciwników. W godzinach rannych Mohammad Daud wygłosił przez radio orędzie do narodu, w którym proklamował Republikę Afganistanu, ogłaszając tym samym koniec monarchii. Władzę w kraju przejął Komitet Centralny Republiki na czele z Daudem, któremu powierzono funkcje prezydenta i premiera. Na mocy wprowadzonych dekretów została zawieszona konstytucja z 1964 roku, rozwiązano parlament, a prezydent Daud otrzymał wszystkie pełnomocnictwa króla. Początkowo w rządzie uczestniczyli przedstawiciele lewicy, jednak stopniowo zaczęli być eliminowani z rządu oraz armii. Daud powrócił do planów rozwoju gospodarczego kraju, opartych na pomocy zagranicznej. Zacieśnił współpracę z Iranem, krajami arabskimi oraz Stanami Zjednoczonymi. Przygotował podwaliny świeckiego państwa ze znacznie ograniczonym wpływem duchowieństwa. Wypowiedział wojnę rodzącemu się fundamentalistycznemu ruchowi islamskiemu, kierowanemu przez Burhanuddina Rabbaniego, Gulbuddina Hekmatjara i Ahmeda Szaha Masuda. W 1975 roku liderzy muzułmańskich fundamentalistów zbiegli do Peszawaru w Pakistanie, gdzie schronienia udzielił im premier tego kraju, Ali Bhutto. W 1977 roku została uchwalona nowa konstytucja Afganistanu, która przyznała prezydentowi i jednocześnie premierowi kraju szereg innych stanowisk i uprawnień. Daud został także ministrem spraw zagranicznych, głównodowodzącym armii, przywódcą Partii Rewolucji Narodowej. Wprowadził zakaz działalności innych organizacji politycznych, co rodziło naturalny sprzeciw rosnącej w siłę afgańskiej lewicy. W 1977 roku dwie frakcje Ludowo-Demokratycznej Partii Afganistanu, Parczam Babraka

Karmala oraz Chalq Mohammada Tarakiego i Hafizullaha Amina, połączyły się, konsolidując lewą stronę sceny politycznej.

27 kwietnia 1978 roku dokonano krwawego zamachu stanu, którego zarzewiem było aresztowanie przywódców LDPA – Tarakiego, Karmala, Amina i innych. Prezydent Daud i około 30 członków jego rodziny zostało zamordowanych. W walkach śmierć poniosło około 1000 osób. Wszyscy, którzy zginęli w pałacu prezydenckim, zostali w tajemnicy pochowani w zbiorowym grobie. Zamach został przeprowadzony przez lewicowych oficerów, z których część pomagała Daudowi dojść do władzy 5 lat wcześniej. Przewrót położył kres panowaniu plemienia Durrani, rządzącego krajem od początku afgańskiej państwowości w 1747 roku. Władzę w Afganistanie przejęli Pasztunowie Ghilzajowie należący do lewicy afgańskiej. Na czele państwa, które przyjęło nazwę Demokratyczna Republika Afganistanu, stanął Nur Mohammad Taraki, sekretarz generalny LDPA i przewodniczący Rady Rewolucyjnej. W zaledwie kilka tygodni po przejściu władzy przez komunistów w wielu regionach kraju doszło do ataku na przedstawicieli partii rządzącej, podejmowanych przez ugrupowania islamskie, złożone z bojowników nazywających siebie mudżahedinami oraz przez zwolenników obalonego prezydenta Dauda. Problemem komunistów od samego początku sprawowania przez nich rządów było to, że nie potrafili zrozumieć złożonej struktury plemiennej społeczeństwa afgańskiego, co w szybkim czasie doprowadziło do niezadowolenia i wystąpień przeciwko komunistycznej dyktaturze. W grudniu 1978 roku Taraki podpisał w Moskwie układ o przyjaźni i współpracy z ZSRR, który między innymi przewidywał udzielenie pomocy wojskowej w przypadku zagrożenia integralności terytorialnej którejkolwiek ze stron. Rok później na podstawie tego właśnie zapisu Związek Radziecki uzasadnił decyzję wprowadzenia swoich wojsk do Afganistanu. Rok 1979 przyniósł szereg sukcesów militarnych przeciwników komunistycznego rządu, którzy opanowali większość kraju, zagrażając przejęciem Kabulu. Jednocześnie w samej LDPA na skutek wewnętrznych konfliktów doszło do ponownego podziału na frakcje Parczam i Chalq. We wrześniu Taraki zostaje zamordowany, a władzę po nim przejmuje dotychczasowy premier i współtowarzysz partyjny, Hafizullah Amin. Jego rządy oparte na falach represji wobec przeciwników politycznych wywołały wybuch niezadowolenia społecznego i pogłębiły chaos na afgańskiej scenie politycznej.

Wydawnictwo Akademickie DIALOG

specjalizuje się w publikacji książek dotyczących języków, zwyczajów, wierzeń, kultur, religii, dziejów i współczesności świata Orientu.

Naszymi autorami są znani orientaliści polscy i zagraniczni, wybitni znawcy tematyki Wschodu.

Wydajemy także przekłady bogatej i niezwyklej literatury pięknej krajów Orientu.

Redakcja: 00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/219

tel. (0 22) 620 32 11, (0 22) 654 01 49

e-mail: redakcja@wydawnictwodialog.pl

Biuro handlowe: 00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/218

tel./faks (0 22) 620 87 03

e-mail: biurohandlowe@wydawnictwodialog.pl

www.wydawnictwodialog.pl

Serie Wydawnictwa Akademickiego DIALOG:

- Języki orientalne
- Języki Azji i Afryki
- ~~Literatury orientalne~~ Wydawnictwo Dialog (c) Copyright w wersji elektronicznej
- Skarby Orientu
- Teatr Orientu
- Życie po japońsku
- Sztuka Orientu
- Dzieje Orientu
- Podróże – Kraje – Ludzie
- Mądrość Orientu
- Współczesna Afryka i Azja
- Vicus. Studia Agraria
- Orientalia Polona
- Literatura okresu transformacji
- Literatura frankofońska
- Być kobietą
- Temat dnia
- Życie codzienne w...

Prowadzimy sprzedaż wysyłkową